

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Monitoring van systeemtherapie. De Systemic Therapy Inventory of Change (STIC)

Studiedag met William Pinsof georganiseerd door Psychotherapeutisch centrum De Viersprong, Universiteit Gent en Université Catholique de Louvain, 9 mei 2011 te Halsteren (NL).

In de systeemtherapie bestaat reeds geruime tijd aandacht voor het meten van verandering tijdens het therapeutisch proces. De achterliggende gedachte, die trouwens bevestigd wordt door onderzoek, is dat het geven van feedback tijdens de therapie essentieel is om verandering te bewerkstelligen. Op deze studiedag liet William Pinsof ons kennismaken met een onderzoeksinstrument dat hij ontwikkelde om therapeutische veranderingen in kaart te brengen, de Systemic Therapy Inventory of Change.

Dr. William Pinsof, professor klinische psychologie en therapeut aan het Family Institute van de Northwestern University in Chicago, is een prominent figuur op het vlak van relatie- en gezinstherapie. Naast onderzoek naar de behandelresultaten van psychotherapie is hij eveneens geïnteresseerd in de veranderingsprocessen die zich afspelen gedurende de therapeutische sessies.

Pinsof start de workshop dan ook met het toelichten van zijn visie op psychotherapie. Hij schuift daarbij twee kernwoorden naar voren: 'multidimensioneel' en 'multisystemisch'.

Concreet betekent dit dat verschillende systemen met zowel een directe als indirecte betrokkenheid op een verschillende manier kunnen bijdragen aan problemen. Bovendien worden problemen getekend door meerdere determinanten uit meerdere systemen (bijvoorbeeld biologisch, individueel, koppel, familie, uitgebreide familie en gemeenschap). Dit toont aan hoe complex het gezinsleven is.

Deze complexiteit moet dan ook aan bod komen in het diagnostisch proces. Dat betekent dat we het individu, het koppel of het gezin moeten beoordelen op een set van dimensies om tot een dimensioneel profiel te komen van het cliëntsysteem. We moeten ons dus niet de vraag stellen of we onze cliënt kunnen categoriseren als bijvoorbeeld 'angstig' of 'depressief' of het gezin als een 'kluwen' of 'conflictvermijdend', want dit leidt tot het simplificeren van een realiteit die veel complexer is. Onze cliënt kan op hetzelfde moment zowel angstig als depressief zijn en mogelijk nog andere moeilijkheden ervaren. Het is aan de therapeut om al deze dimensies in kaart te brengen en te bepalen

waar de focus van de therapie moet liggen. Pinsof benadrukt dat het systemisch taalgebruik nuttig is op het niveau van deze verschillende systemen en verschillende dimensies. Verder spreekt Pinsof over het betrekken van het cliëntsysteem in therapie. Hiermee verwijst hij naar alle personen die betrokken zijn bij het onderhouden en/of oplossen van het probleem.

Vanuit deze visie op psychotherapie is het Psychotherapy Change Project ontstaan, onder leiding van Pinsof. De belangrijkste doelstellingen van dit project zijn (1) het in kaart brengen van veranderingsprocessen bij cliënten (individueel, koppels, gezinnen) gedurende de therapie en (2) het identificeren van het gedrag van de therapeut dat samengaat met deze veranderingen. Volgens Pinsof biedt het opmeten en visualiseren van deze veranderingsprocessen waardevolle informatie aan zowel de therapeut als de cliënt(en) met als ultieme doel het bevorderen van het therapieproces. Recent ontwikkelde Pinsof daarom een instrument dat deze veranderingen meet op individueel, relationeel en gezinsniveau gedurende het volledige psychotherapeutische traject, de Systemic Therapy Inventory of Change, of STIC. Het instrument is psychometrisch sterk onderbouwd door het jarenlange onderzoek dat eraan vooraf ging.

De STIC bestaat uit een reeks online zelfrapportage-vragenlijsten die

beschikbaar zijn op een beveiligde website. Voor de start van de therapie wordt de cliënt(en) verzocht een aantal voorbereidende vragen online in te vullen. Verschillende dimensies worden bevraagd, waaronder demografische factoren, individuele moeilijkheden en sterktes (bijvoorbeeld negatief affect, open expressie, middelengebruik), gezin van herkomst, relatie met de partner (bijvoorbeeld vertrouwen, betrokkenheid, seksuele tevredenheid), gezinsfunctioneren, moeilijkheden en sterktes van kinderen (bijvoorbeeld depressie, angst, impulsiviteit) en de relatie met de kinderen (bijvoorbeeld monitoring, positieve en negatieve aspecten). Op basis van dit dimensioneel profiel krijgt de therapeut een initieel beeld van het cliëntsysteem en kan hij of zij de STIC-database raadplegen op zoek naar informatie over vergelijkbare cases.

Als de therapie gestart is, moet de cliënt tussen de sessies door een verkorte versie van deze vragenlijsten invullen (binnen 24 uur voor de volgende sessie), waardoor de therapeut tussentijdse veranderingen kan opmerken en opvangen. De therapeut kan dus op elk moment van de therapie de initiële scores van de cliënt(en) bekijken, alsook veranderingen gedurende de therapeutische sessies (die via grafieken in kaart gebracht worden). Op die manier krijgen zowel de betrokkenen als de therapeut gedurende de therapie gedetailleerde feedback

over vele aspecten van het individuele, relationele en gezinsfunctioneren. Daarnaast biedt de STIC ook de mogelijkheid om de therapie te evalueren. Cliënten beantwoorden enkele vragen die peilen naar het verloop van de therapie en het gedrag van de therapeut. Pinsof benoemt de STIC als een soort routekaart voor therapeuten. Zij krijgen zowel feedback over hun eigen functioneren als over (veranderingen in) het functioneren van hun cliënten, die hun de mogelijkheid biedt om in te grijpen en hun interventies en gedrag aan te passen.

Pinsof hoopt met de STIC ook een uitgebreide database te creëren waarin therapeuten op zoek kunnen gaan naar gelijkaardige cases om aldus een beeld te krijgen van werkzame veranderingsprocessen. Op die manier kan men op basis van de bestaande profielen trachten te voorspellen welke interventies of trajecten tot een goed resultaat leiden en welke niet, hoeveel sessies gewenst zijn, etc. Dit kan een leidraad bieden in het genereren van hypothesen, het identificeren van therapiedoelen en het plan-

nen van therapeutische interventies.

De STIC moet ons dus helpen om, aan de hand van empirische informatie, het psychotherapeutische proces van begin tot einde meer hypothesegericht te maken. Dat kan voor vele therapeuten een welgekommen houvast bieden in het sturen van een vaak complex en grillig therapeutisch proces. Anderzijds moeten we ervoor waken dat de STIC-database niet als blauwdruk gehanteerd wordt, dat er ook nog andere thema's aan bod kunnen komen dan de informatie verkregen uit de vragenlijsten, dat de toegenomen systematisering niet ten koste gaat van klinische intuïtie en dat er nog ruimte is voor de uniciteit van elke cliënt.

*...veranderingen
worden via grafieken
in kaart gebracht...*

Marieke Dewitte en Sabine Hellemans

Meer informatie op:

<http://www.family-institute.org/research/psychotherapy-change-project>